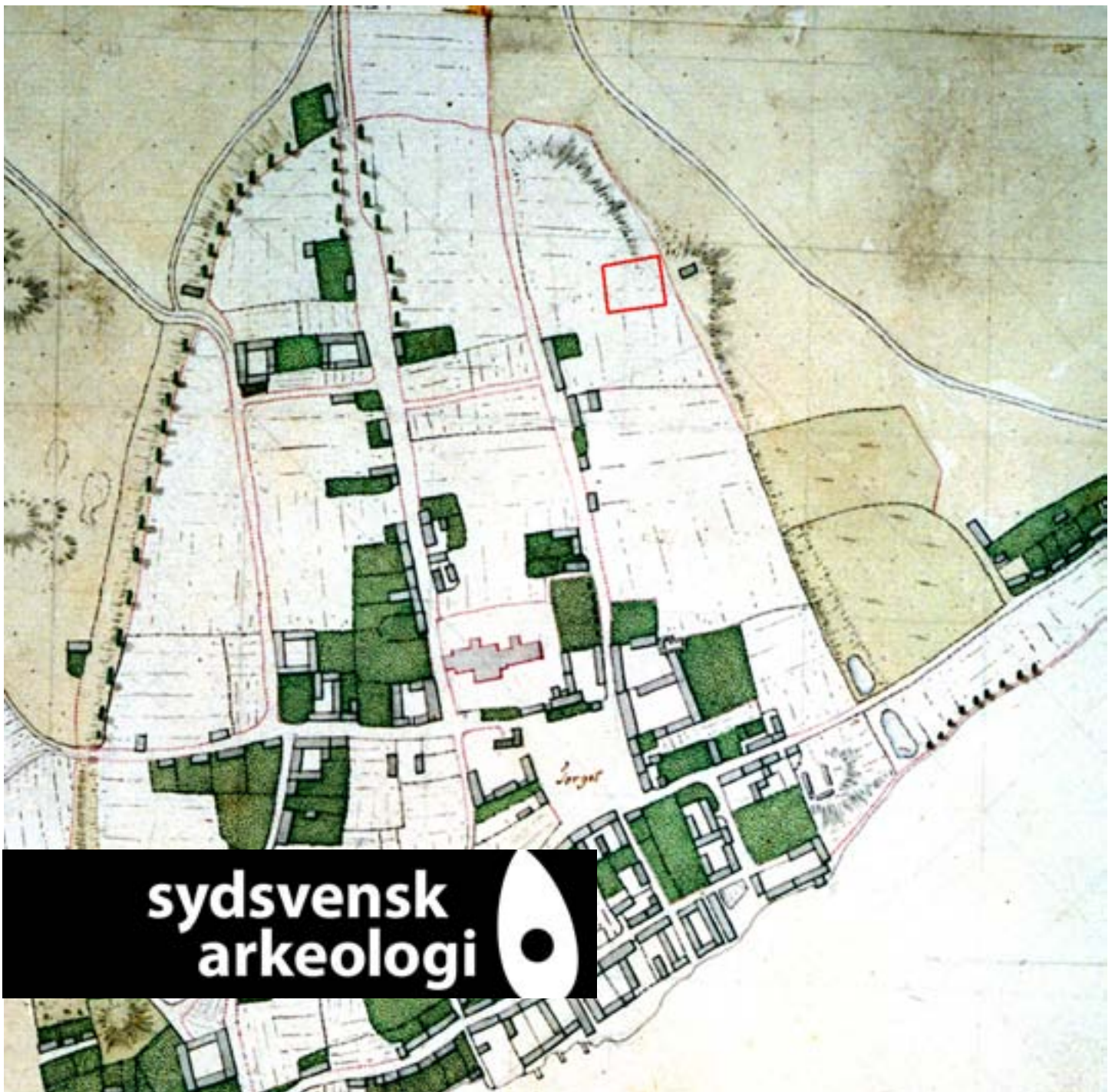

Rapport 2010:22

Kv Lyckan 36 i Åhus

Arkeologisk förundersökning 2010

Jan Kockum

Rapport 2010:22

Kv Lyckan 36 i Åhus

Arkeologisk förundersökning 2010

Jan Kockum

Fornlämningsnr: 23
Lyckan 36, Åhus socken
Kristianstads kommun
Skåne län

Sydsvensk Arkeologi AB

Kristianstad

Box 134

291 22 Kristianstad

Telefon (Regionmuseets växel): 044-13 58 00

Malmö

Box 406

20124 Malmö

www.sydsvenskarkeologi.se

© 2010 Sydsvensk Arkeologi AB

Rapport 2010:22

Omslag: Åhus 1776 med undersökningsområdet markerat.

Kartor ur allmänt kartmaterial, © Lantmäteriverket, Gävle.

Innehåll

Sammanfattning	5
Inledning	6
Läge och topografi	6
Historik och fornlämningsmiljö	6
Undersökningsresultat	8
Antikvarisk syntes	8
Referenser	9
Administrativa uppgifter	10

Fig. 1. Åhus i Kristianstads kommun, Skåne.

Fig. 2. Undersökningsområdet markerat. Utdrag ur fastighetskartan, blad 3E 0b.

Sammanfattning

Vid undersökningen grävdes för dränering runt bostadshuset samt för ledningsschakt. Vidare banades av för altan, uppfart och stenplattor. Vid undersökningen visade det sig att mycket var genomgrävt sedan tidigare, främst i form av frischakt för huset. Norr om huset dokumenterades emellertid äldre markhorisonter. Vid avbaningen för stenplattor vid garaget kunde också konstateras att kulturlager finns inom området.

Inledning

I samband med dränering, ledningsgrävning och diverse markarbeten har markingrepp gjorts inom kv Lyckan 36 i Åhus. Då det aktuella området ligger inom Åhus historiska stadsområde, upptager som fornlämning 23 i Åhus sn, beslutade Länsstyrelsen i Skåne län att en arkeologisk förundersökning skulle göras. Undersökningen genomfördes av arkeolog Jan Kockum vid Sydsvensk Arkeologi AB 100830 och 100913

Läge och topografi

Åhus ligger på sandslätten vid kusten, en dryg mil sydöst om Kristianstad. I huvudsak är det fullåkerslandskapet som har satt sin prägel på området, även om det finns stora inslag av sandstrand och strandskog. Den historiska delen av staden Åhus är belägen kring 5 m ö.h. vid den nordvästra stranden av Helge ås mynning.

Den aktuella fastigheten ligger inom Åhus medeltida stadsområde, nordost om kyrkan och strax söder om Rönnowskolan.

Historik och fornlämningsmiljö

Åhus omnämns vid namn och som stad i en källa från slutet av 1300-talet. Dess kyrka anses, på konsthistoriska grunder, vara från 1100-talet. Till 1100-talet dateras även Aosehus, biskopsborgen mellan staden och åmynningen. Det fyrkantiga torget torde ha tillkommit under 1200-talet och i samband med detta en del av det anslutande rätvinkliga gatunätet. Stadsmuren är till vissa delar ännu bevarad och har sannolikt tillkommit under mitten av 1300-talet.

Ett flertal arkeologiska undersökningar har utförts i Åhus medeltida stad och då Kvarteret Lyckan är centralt beläget i Åhus stad, har det även här gjorts flera ingrepp i kvarterets kulturlager.

I samband med grävning för en septitank år 1953 på fastigheten Lyckan 42 påträffades en källare med två trapphus. Källaren undersöktes delvis med hjälp av anslag från S:ta Annas gille. Trapphusen konstaterades ha anslutit till det sydöstra hörnet av en större stenbyggnad. Den östligaste trappan sågs som en rest av ett äldre byggnadsskede. Vid undersökningen framkom ett brandlager på källarens kullerstensgolv varför det ansågs troligt att huset brunnit ner. I och vid källaren fanns omfattande rasmassor, huvudsakligen bestående av medeltida tegel, taktegel och golvplattor av tegel. I samband med undersökningen före-

Fig. 3. Situationsplan som visar fastigheten med de schaktade ytorna rödstreckade. Siffrorna 1–4 avser schakten och hänvisning till beskrivning i texten. A–B markerar sektionsdokumentation (se fig. 4.)

slogs att de byggnadslämningar som påträffades, i vilka man kunde urskilja två byggnadsfaser, skulle utgöra resterna efter det äldre Helgeandshuset.

1995 undersöktes del av Kv Lyckan 27, tidigare kvarteret Bryggaren, ca 200 m nordväst om aktuell yta. Då påträffades medeltida kulturlager, samt delar av en källare med en osäker datering till 1500–1600-tal. Flera olika bebyggelsefaser kunde urskiljas, från senare delen av 1200-talet till och med 1600-tal. Rikliga mängder järnslag indikerade närvaron av en smedja från slutet av 1200-talet eller tidigt 1300-tal. I övrigt rör det sig om mindre ingrepp i form av förundersökningar samt om äldre ingrepp från vilka endast mycket sparsamma uppgifter finns (Höst 2006).

Den aktuella ytan är under 16- och 1700-talen utnyttjade som åkerlycka (se omslagsbilden).

Undersökningsresultat

Vid undersökningen dokumenterades de schakt som togs upp inom ramen för exploateringen. Schakten har numrerats 1–4 (se fig. 3.).

Schakt 1 löpte längs med husets grundmur och grävdes som dränering och för dagvattenledningar. Vid husets nordvästra respektive sydvästra hörn grävdes för två ledningsstick om 2 respektive 3 m ut från huset. Schaktet var ca 1 m brett och ca 1,7 m djupt. Runt huset fanns sedan tidigare ett ca 0,7 m brett frischakt samt befintliga betongledningar. På husets södra sida fanns en mängd modernt byggmaterial som grävts ner i samband med att huset uppfördes på 1950-talet. På nordsidan fanns i schaktets norra sektion intakta lager. På ca 1,5 m djup framkom ett lager tolkat som en äldre markhorisont (fig. 4:6). Ovan detta fanns två lager med flygsand och ovan dessa fanns ett kulturlager bestående av mörk brunsvart sand med inslag av kalkbruk.

Schakt 2 innebar en nivellering av marken framför husets trädgårdsutgång. Marken bestod här endast av fyllnadsmassor uppbyggda till en meterhög kulle (se fig. 5.).

Schakt 3 utgjordes av uppfarten till befintligt garage. Här grävdes till 0,3–0,5 m djup. De översta 0,15 m bestod av moderna bärlager som följdes av matjord.

Schakt 4 bestod av en utjämning av marken framför garagets sidoingång. Här togs endast ca 0,1 m av matjorden bort. Vid provstick med spade visade sig att det kom byggnads-/rivningsmassor efter ytterligare ca 0,1 m. Möjligen kan dessa sättas i samband med lager 3 i sektionen (se ovan samt fig. 4.).

Antikvarisk syntes

Vid undersökningen framkom sparsamt med lager norr om huset. Här visar lagerbilden på flygsand av betydande tjocklek som överlagrar äldre markhorisonter. Här kan således finnas potential för framtida undersökningar. Inga daterande fynd påträffades och de två djurben som påträffades tillvaratogs ej. De översta kulturlagren härrör möjligen från den nuvarande bebyggelsefasen.

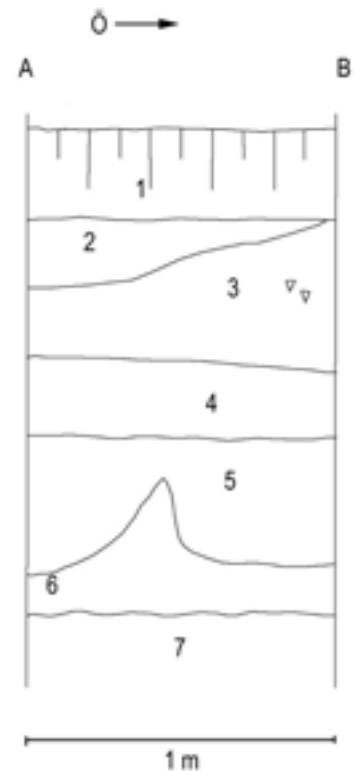

Fig. 4. Sektion: 1) Matjord. 2) Flammig gulbrun sand. 3) Mörk brunsvart sand med inslag av kalkbruk. 4) Brungrå sand. 5) Gulbrun sand. 6) Svartbrun sand med ett spetsigt något mörkare utskott, troligen en djurgång. 7) Gulbrun sand. Sannolikt naturlig undergrund.

Fig. 5. Schakt 2, bortgrävning av kullen framför trädgårdsdörren.

Referenser

Höst, E. 2006. Kvarteret Lyckan 42, Åhus. Arkeologisk FU, 1991. Regionmuseet Kristianstad. Rapport 2006: 49.

Administrativa uppgifter

Sydsvensk Arkeologi AB dnr:	107018
Länsstyrelsen i Skåne dnr:	431-48657-09
Datum för beslut:	2009-07-03
Projektnummer:	107018
Län:	Skåne
Kommun:	Kristianstad
Socken:	Åhus
Fastighet:	Lyckan 36
Läge:	Ekonomiska kartan, blad 3E 0b
Koordinatsystem:	Manuell inmätning
X koordinat:	6,200,665.66
Y koordinat:	1,405,551.77
Höjdsystem:	Manuell inmätning
M ö.h.	ca 5 m ö.h.
Fältarbetstid:	100830–100920
Antal arbetsdagar:	2
Antal arkeologtimmar:	12
Antal maskintimmar :	12
Exploateringsyta:	ca 200 m ²
Undersökt yta:	ca 200 m ²
Platschef:	Jan Kockum
Personal:	Jan Kockum
Projektgrupp:	–
Underkonsulter:	–
Uppdragsgivare:	Henrik Karlsson & Jessica Palmlund
Fynd:	Inga fynd tillvaratogs
Dokumentationsmaterial:	1 st A3 plan- och sektionsritning, 28 digitalfoton
Kostnader:	20 000 kr exkl. moms

Sydsvensk Arkeologi AB

Rapporter 2010

1. Vintrie Park - område C3, Bunkeflo sn, UN 2009, Kristian Brink
2. Kv. Nereus 1, Malmö, FU 2009, Joakim Frejd
3. Hedmanska gården, hus E., Malmö, FU 2010, Joakim Frejd
4. Skanör 40:3 och 40:4, Skanörs sn, FU 2010, Joakim Frejd
5. Fosie kyrka, Fosie sn, FU 2009, Per Sarnäs
6. Helsingborg, Gamla Staden 8:1, Helsingborg, FU 2010, Jan Kockum
7. Litiska analyser, på uppdrag av Blekinge Länsmuseum, Anders Högberg
8. Bagars plats, Malmö, FU 2009, Joakim Frejd
9. Stora Hammar 16:136 – ledningsarbeten, Stora Hammar sn, FU 2010, Per Sarnäs
10. Järnålder i Kulladal, Fjälkinge sn, FU 2009-2010, Tony Björk
11. Kv. Kaninen, Malmö, SU 2010, Per Sarnäs
12. Kv. Frans Suell 14 i Malmö, Malmö, FU 2010, Jan Kockum & Lars Jönsson
13. Stadslämningar på Vä 66:2, Vä sn, FU 2010, Tony Björk
14. Härlöv 50:53, Kristianstad, FU 2010, Tony Björk
15. Renovering och dränering av Uppåkra kyrka 2009–2010, Uppåkra sn, FU 2009–2010, Jan Kockum
16. Yngsjö S:25, Åhus sn, FU 2010, Jan Kockum
17. Tosteberga 2:49, Trolle-Ljungby sn, SU 2010, Tony Björk
18. Kv. Månen 4, Åhus, FU 2010, Tony Björk
19. Nedra Glumslöv, Glumslövs sn, FU 2010, Jan Kockum
20. Fjärrvärme i Åhus medeltida gator, Åhus, FU 2010, Tony Björk & Ylva Wickberg
21. Värmekulvert och dränering inom Bollerups säteri, Bollerup sn, FU 2009–2010, Jan Kockum
22. Kv Lyckan 36 i Åhus, Åhus, FU 2010, Jan Kockum

